

Delavska Pravica

Glasiilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.—, ~ Cena: za 1 mesec Din 4.—, za četrto leta Din 10.—, za pol leta Din 20.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavske zbornice, Miklošičeva cesta 22, L. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.900

Tabor ob odkritju Krekove plošče

Kakor da hoče tudi nebo simbolizirati Krekovo življenje in delovanje, je bilo vreme v nedeljo, ko smo odkrili spominsko ploščo dr. J. E. Kreku pri Sv. Joštu nad Kranjem. Življenje dr. J. E. Kreka je bilo en sam vihar in piš v materialistično globoko zasidrani človeški družbi. Kapitalistična miselnost je že pred 50 leti razjedala srca ljudi in kalila božji mir in bratstvo medsebojnega sožitja. Vaški oderuhi so izrabljali bedo kmečkih in obrtniških ljudi v svoj prid s posojili na visoke obresti, industrijski kapitalizem pa je izrabljal delavstvo in že takrat ustvarjal dva bregova, breg bogatašev in breg nemanjšev. Brezbožni socializem je stegal svoje roke po teh žrtvah in izgledalo je, da si hočeta osvojiti človeško družbo kapitalizem in brezverski socializem. Ker pa slonita oba na materialistični osnovi, svetovno nazorno na brezverski podlagi, je nastalo pač težko vprašanje za Kreka. Videl je razvoj modernega kapitalizma v bodočnosti, videl pa tudi bodočnost brezverske opredelilne delovnega ljudstva, ki ne sloni na idealizmu in poštenosti. Če borba delovnega ljudstva ne izvira iz osnovnih načel krščanstva in ne vsebuje notranjih vrednot krščanstva, kateri je najvišji cilj dostojanstvo človeka v Bogu, je taka borba brezuspešna in že v bistvu ne podaja zadostnega jamstva za svoj uspeh. Prav radi tega je Krek iz ljubezni do delovnega ljudstva krenil svojo pot. Prišel je z delom in hotel preobraziti in organizacijsko preusmeriti vse katoliško gibanje. Ustanavljal je stanovske organizacije, denarno in konsumno zadrugištvu, ustvaril je prosvetno delo za delovno ljudstvo in na tej osnovi zasadil najmočnejšo politično organizacijo katol. Slovencev. Kratko rečeno: dr. Krek je bil prava plamenica-oznanjevalka novega socialnega življenja ne le pri Slovencih, ampak je njegovo udejstvovanje segalo celo na Hrvatsko in tudi na sever med Čehe.

Kakor je bil dr. Krek sprejet med delovnim ljudstvom, posebno med delavstvom z vso ljubeznijo in razumevanjem, prav tako je povzročil za vso človeško družbo silen vihar. V ozadju so se pričeli zbirati črni oblaki, ki so z daljnim in v početku komaj slišnim grmenjem napovedali bojni ples. Kapitalizem, zasidran v človeških srcih, se je pripravljal, da prične z rušenjem tega, kar je ustvarjal dr. Krek. Zalibog, da moramo ob tej priliki ugotoviti, da je v tem viharju junaško vzdržalo edino le krščansko socialno delavsko gibanje v Jugoslovanski strokovni zvezi, ki se zvesto drži Krekovih načel in jih danes še bolj kot pred časom hoče uveljaviti v človeški družbi. Veliko krivičnih besed je že padlo na to idejno še edino Krekovo naslednico, veliko so pretrpeli naši fantje in možje, toda v tem boju so se le še bolj notranje izčistili in postali pravi junaški borci, katerih pa ne bo podrl noben vihar več.

Prihod udeležencev

Čeprav je že sobotno vreme, posebno pa še v noči na nedeljo kazalo, da ne bo drugi dan nič boljše, se je kljub temu zbralo na Sv. Joštu nad 400 prijateljev in častilcev pok. dr. Kreka. Prišli so tovariši prav iz vseh krajev od Jesenice do Maribora, iz rudarskih revirjev, kamniške okolice in Savinjske doline. V svoji sredi smo imeli ta dan dr. Krekovo sestro Cilko in nečakinjo, ki so jo udeleženci še prav posebno pozdravili. Vsi premraženi in marsikateri tudi premočen so se

zatekli v zaprte gostilniške in župnijske prostore in se pristržno pozdravljali med seboj.

Sveta maša

Sveta maša se je radi nerednega prihoda udeležencev zakasnila za pol ure in se je vsled dežja morala vršiti v cerkvi. Daroval jo je ravnatelj Mladinskega doma na Kodeljevem g. dr. Blatnik, ki je v svojem cerkvenem govoru prav lepo razložil pomen evangelija te nedelje, da moramo v teh težkih časih predvsem iskati kraljestvo božje in Njegovo pravico. Pri sveti maši je lepo prepeval moški zbor.

Med sveto mašo pa je nastal silen vihar, ki je grozil s svojo besnostjo, da bo napravil še kako posebno škodo, vmes pa je deževalo, kot bi teklo iz škafa. Prav povsod so iskali udeleženci zatočišča in radi tega se je tudi spominska slovesnost precej zakasnila. Ko je dež malo pojenjal, so vsi udeleženci zbrali pred zakrito spominsko ploščo, ki je bila ovenčana s slovensko trobojnico.

Odkritje plošče

Slovesno svečanost je otvoril predsednik JSZ tov. Zumer. V uvodnih besedah je najprsrčneje

Krekova spominska plošča

pozdravil vse udeležence, ki jih tudi skrajno slabo vreme ni zadržalo doma in so doprinesli veliko žrtev s tem, da so na današnji dan prihili na goro. Zahvalil se je tudi gorenjskim članom Jugoslovanske strokovne zveze, ki so oskrbeli spominsko ploščo in s tem dali priliko, da se Jugoslov. strokovna zveza trajno oddolži dr. Kreku za njegovo veliko delo.

Po uvodnih besedah predsednika je stopil na majhen govorniški oder tov. Jože Gostinčar, pristržno pozdravljen od vseh navzočih in pričel s sledečimi besedami:

Spoštovani bratje in tovariši!

Dne 27. novembra lanskega leta je preteklo 70 let, odkar se je rodil slovenskemu narodu in posebno slovenskemu delavstvu človek-genij, ki je vsadil pri nas drevo krščanskega socializma in s tem pokazal in zarisal pot k urejenemu socialnemu gospodarstvu in izobrazil slovenskemu delovnemu ljudstvu. Ta mož, ta genij je dr. Janez Evangelist Krek.

Krek je dobro vedel, da gonita človeštvo dve veliki sili — delavstvo in inteligenca, fizična in duševna moč. Toda ti dve sili sta razdvojeni in zato je Krek skušal, da jih čim tesneje združi. Delovnim stanovom, delavcem, kmetom in obrtnikom je govoril o potrebi strokovne in duhovne izobrazbe. Inteligenco, posebno mlade akademike in študente je pa navajal v družabni čut in stike z delovnim ljudstvom. S tem je hotel Krek delo preprostih ljudi in inteligenca strniti v celoto s skupnim namenom, da preuredi človeško družbo v krščansko socialističnem smislu po navodilu papeža Leona XIII.

Vse Krekovo delo je šlo za tem, da dvigne slovenske delovne stanovne duševno in gospodarsko in s tem utrdi v ljudstvu krščanstvo samo. V krščanstvu je gledal vzor, ki naj osreči vse narode, ki krščanska načela ljubezni do Boga in do bližnjega dejansko vrše. Krek je gledal v izkoriščenju delovnega ljudstva kršitev zapovedi ljubezni do bližnjega in v tem brezverstvo in nevarnost za krščanstvo samo. Moderni kapitalizem ni nič drugega kot nekrščanski nosilec izkoriščanja delovnega ljudstva. Vsled tega je Krek dosledno zahteval, da se vsi krščanski delovni stanovi po svojih organizacijah zavzamejo za to, da se omeji vsemogočnost kapitalizma v korist delovnega ljudstva.

Krek je preroško gledal tudi grozote bodočih dni, ako se izkoriščanje delavstva v kapitalistične svrhe pravočasno ne umakne pravičnosti. Iz tega vidika je Krek osebno posegel v potrebno praktično delo. Ustanavljal je delavske in kmečke organizacije, zadrage in prosveto, da bi se tako ljudstvo osvobodilo raznih pijavk.

Za delavce je v svoji dalekovidnosti predložil leta 1898 sledečo resolucijo: »V politiki si ohranja delavska strokovna organizacija svojo popolno nezavisnost, od kakršnegakoli lista, društva ali kake stranke, ker imajo v politiki svoj sam po sebi dani namen, namreč družbeno preobnovo po krščanskih načelih z vzajemnim sodelovanjem vseh krščanskih držav itd.«

S tem je zasnovana neodvisnost delavske krščanske socialne organizacije od kateregakoli vpliva meščanske in kapitalistične družbe.

Dr. Kreka smatramo tudi za skoraj edinega resnega duhovnega stvaritelja naše sedanje Jugoslavije v Sloveniji. On je zamislil in sprožil maj-

Tekstilnemu delavstvu v Sloveniji!

V svoji veliki borbi ste mogočno in solidarno manifestirali svojo zahtevo po čimprejšnji sklenitvi kolektivne pogodbe za vseh 14.000 tekstilnih delavcev v Sloveniji. V tej borbi se morate zavdati, da je potrebna na eni strani odločnost in požrtvovalnost, na drugi strani pa brezpogojna disciplina in pa pravilna taktika. 10.000 stavkujočih tekstilnih delavcev nam priča o tem, da vam odločnosti in požrtvovalnosti ne manjka, čemur se imamo zahvaliti, da smo končno vendar prišli do resnih pogajanj za kolektivno pogodbo.

Pogajanja so v teku. Ne sme vas motiti, če ta pogajanja med zastopniki industrije in zastopniki delavskih strokovnih organizacij le počasi napredujejo. Zavedajte se tega, da ni lahka stvar najti soglasje s 57 tekstilnimi podjetji, ki so pri tem mezdnem gibanju udeleženi in o katerih je treba morda računati s kakimi posebnimi razmerami, ki jih centralni tarifni odbor za tekstilno delavstvo ni mogel dovolj predvideti in pregledati, ko je sestavljal svoj predlog za kolektivno pogodbo.

Delavstvo onih tekstilnih tovarn, ki še niso šle v stavko, pa naj v stavko ne stopa, ker za enkrat za to ni nikakega poudara. Nobena nova stavka v tem trenutku ne bi mogla pogajanj pospešiti.

Dragocene sile je treba čuvati, da se zastavijo v onih podjetjih, v katerih se še ne stavka in ki ne bi hotela pristopiti k kolektivni pogodbi. V tovarnah, kjer se stavka, pa je nujna dolžnost stavkujočih, da uredi svojo taktiko tako, da se v podjetjih ne bo delala škoda in izživalo nepotrebne spore z zastopniki podjetja.

Zato ponovno pozivamo vse krajevne tarifne odbore, stavkovne odbore in funkcionarje strokovnih organizacij ter delavstvo sploh, da delajo na to:

1. Da se blago v tovarnah, ki je izpostavljeno kvaru, takoj spravi na varno, oziroma, da se stori vse, da se odvrne škoda.
2. Da prepuste vse obratne pisarne in telefonske naprave vodstvom podjetja in dovolijo vodstvu in uradništvu vstop v pisarno.
3. Da se v podjetjih, koder so v delu novi tovarniški objekti (dozidava objektov, dimnikov itd.), katera izvršujejo gradbena podjetja, ne preprečuje izvršitev istih.

Tisti, ki bi nadalje priporočali ukrepe, ki bi mogli spraviti stavkujoče delavstvo v nasprotje z oblastmi in zakonom, bi prevzemali nase težko odgovornost. Zato vam svetujemo, da takim pozivom ne sledite!

Zavedajte se, da je le disciplinirana in organizirana delavska armada zmogovita!

Ljubljana, dne 5. septembra 1936.

Centralni tarifni odbor za tekstilno delavstvo v Ljubljani. — Za splošno delavsko strokovno zvezo Jugoslavije: Lovro Jakomin, s. r. — Za Jugoslovansko strokovno zvezo: Peter Lombardo, s. r. — Za Narodno strokovno zvezo: Vekoslav Bučar, s. r.

Uspeh delavstva na Pohorski cesti

Podjetje Svetina Ivan iz Ljubljane, ki gradi znano novo banovinsko cesto na Pohorju, je v pogajanjih z delavskimi zaupniki in Jugoslovansko strokovno zvezo, katero je zastopal njen tajnik v Mariboru tov. Rozman Peter, dne 31. avgusta pristalo na ponovno zvišanje delavskih mezd in sklenitev kolektivne pogodbe.

Vsem družinskim očetom in daljši čas zaposlenim delavcem pri podjetju, bo od dne 28. avgusta naprej plača po 3 Din na uro, vsem ostalim pa 2,85 Din. Akordno delo na izkopih sploh preneha in s tem tudi dosedanja sistem akordne plače, kar je bil med delavstvom vedno največji vzrok nezadovoljstva. Uvede se urno delo in urne plače. Podjetje se je zavezalo urediti tudi način izplačevanja. Odslej dobe delavci svojo plačo vsakih 14 dni izplačano. Podjetje priznava postavljene delavske obratne zaupnike. Ta povišana plača, kakor vsa določila kolektivne pogodbe, bodo v veljavi vse do konca izvršitve dela na tej cesti.

Delavstvo je s tem doseglo najlepši uspeh. To pa samo s tem, ker se je organiziralo v Jugoslovansko strokovno zvezi. Saj so se plače od prvotnih 1,80—2,20 Din še v kratkem času zvišale

celo preko tarife, ki je bila sklenjena po znanem ljubljanskem sporazumu stavbnih in gradbenih delodajalcev in delavskih strokovnih organizacij 2,75 Din na uro, celo na 2,85 in 3 Din. Iz tega se jasno vidi, kaj vse zmore organiziranost delavstva, kakor tudi pametna in dostojna borba njegove organizacije za zboljšanje položaja. Delavci, ne pozabite strokovne organizacije JSZ, dokler ste delavci, in to kjerkoli. Ne pozabite na svoje dolžnosti glede članarine in agitacije povsod, kjer so delavci, da se organizirajo. Le v slogi je moč in uspehi!

Vevče. Združene papirnice so s 1. septembrom odpovedale svojemu delavstvu 8 let trajajočo kolektivno pogodbo. Vzrok odpovedi je znižanje plač. Podjetje se izgovarja, da pogodbe ni že prej odpovedalo iz socialnih razlogov, ker je delavstvo pri krajanju delovnega časa kljub primernim urnim mezdam manj zaslužilo. Sedaj pa trdi, da bo obrat predvidoma prišel v polni tek in zato ta socialni razlog odpade.

Lep izgovor!? Delavstvo naj pri polni zaposlitvi zasluži toliko, kot v najhujših letih krize. Podjetje si pač misli, če je takrat delavstvo pre-

K proslavam jeseniške katoliške prosvete

Na mogočni proslavi jeseniškega katoliškega delovnega ljudstva je hotel govoriti tudi podpredsednik društva dr. Aleš Stanovnik. Ker to ni bilo ljubo nekaterim faktorjem, je govor izostal. Pri našamo ga pa v celoti brez komentarja.

Drago slovensko tovarništvo! Ko se sedaj radujemo vrnjene svobode slovenski prosveti, naj v prvi vrsti izrazimo svoje veselje, da smo člani tistega občestva, ki se je v črnih dneh nesvobode, političnega in kulturnega nasilja najodločneje ustavljalo pohodu reakcije. Mnogokrat je bilo težko, često je izgledalo, kot da se borimo samo zato, ker se kot pošteni možje moramo boriti za resnično, pravično, za sveto, — toda zmagovit konec, lavorjev venec pa da je prihranjen zvitejšemu in modrejšemu od nas. Če pa smo pomislili, v čem tiči ta modrost in zvitost, smo uvideli, da v ničemer drugem kot v tem, da priznaš, da nisi Slovenec, temveč samo Jugosloven, da si v socialnem pogledu popoln reakcionar, v političnem oziru pa pristaš nedemokratskih teženj vseh nesposobnih jugoslovanskih politikov, ki bi hoteli uganjati diktaturo. Presurova je bila grožnja, da bi nas upognila in pregnusna nam je bila ta modrost, ta zvitost, ta taktičnost, da bi nas premamila, kaj šele, da bi jo hoteli tudi sami posnemati. Kako bi se danes iz srca ne veselili vsi tisti, ki so ostali premočrtni v narodnih in političnih vprašanjih in kako bi se ne veselili dvakrat iz vsega srca, da je ravno naše Krekovo občestvo tisto, ki je vse hude čase brez madeža in junaško prestalo.

Toda bridko in kruto se vara vsak, kdor misli, da smo vse hudo že prestali, da je pred nami vek zlate socialne enakopravnosti in politične svobode. Ali ni vstalo med nami samimi dosti krivih prerokov, ki bi hoteli lagodno uživati, kar smo si komaj priborili in za kar ne vemo, kako dolgo bomo uživati smeli? Glej, spet se zdimo nespametni, nemodri, ko postavljamo zahteve: vztrajati na straži slovenstva, vztrajati na straži socialne pravice! Toda vprašam vas, vas Krekovo občestvo: Ali bi ne pomenilo izdati vsa dosedanja načela, prodati samega sebe in izdati svoje bojne tovariše, ako bi iz komodnosti, iz taktike, ako bi iz te tako prepoceni posvetne modrosti zapustili položaje slovenstva in položaje socialnega napredka?

Vem, da mi vsi potrdite to vprašanje. Vendar jih je mnogo, ki zahtevajo drugačno ravnanje. Svetopisemski izrek pravi, da so otroci tega sveta modrejši od otrok božjih. Ob tem izreku se pomirimo, če po merilu posvetne modrosti ne spadam med otroke tega sveta. Dobro pa tudi vemo, da taktika še nikdar ni ustvarila trajnih vrednot, temveč, da so le ideje po velikih žrtvah preobrazile svet. To ve vsak doledno pošten in čist človek. Zato se moramo boriti naprej za svobodo slovenskega naroda, za našo socialno svobodo. Za to svobodo moramo naprej in naprej doprinesati gmotne in osebne žrtve. Vse drugo se imenuje taktika ali potuhnjena. Vse drugo se pravi zbežati v odločilnem boju, zbežati in ne vztrajati v odločilnem trenutku.

živelo sebe in svoje družine, bo tudi sedaj. Račun podjetnika ni pravična plača, ampak kalkulacija. Izgovarjajo se tudi na padec cen papirja, na inozemsko konkurenco ter na plačo ostale papirne industrije. Ali niso neposredno s padcem cen izdelanega papirja padle tudi cene surovin, lesa, kaolina, galuna itd.? Racionalizacija obratov je prinesla stalno zmanjševanje števila zaposlenega delavstva, večjo produkcijo celuloze, lesovine in papirja, in s tem v zvezi manjše režijske stroške. Cene življenjskih potrebščin se pa niso znižale, temveč še zvišale, posebno cene industrijskih izdelkov, na katere je delavstvo v največji meri navezano. Plače ostale papirne industrije so res nekoliko manjše, toda le v novih podjetjih in tam, kjer delavstvo ni organizirano. S tem pa ni rečeno, da je to že zadosten razlog za znižanje plač v Združenih papirnicah. Tu je podjetje udarilo v slepo in naj se zaveda, da si njegovo delavstvo ne pusti vzeti niti pare, pač pa bo zahtevalo splošno zboljšanje delovnih in plačilnih pogojev.

Odpoved kolektivne pogodbe je pri dejstvu, da so zadnje investicije, ki so stale 11 milijonov dinarjev, že plačane iz prihrankov in je podjetje imelo za leto 1935 1 milj. 600 tisoč dinarjev čistega dobička, prav neutemeljena.

Mnogi mislijo, da za slovenski narod ne bijejo nikdar odločilni trenutki. Toda v zavestni prevari se nahajajo taki glasniki. Odločilni trenutki so že bili, le Slovencev ni bilo, ki bi jih čutili. Ob svetovni vojni so krvaveli naši očetje in bratje za habsburško dinastijo. Slovenskih legij, ki bi nam rešile Koroško in Primorsko, pa Slovenci niso ustvarili.

Pred nami je temna in negotova bodočnost. Lahko se nam ponove dogodki, ki so bili usodne važnosti za slovenski narod, samo da bodo verjetno po svoji socialni strani usodopolnejši kot so bili oni v letu 1918. Zopet bomo vse prespali, zopet bomo stali kot slepci na svoji zemlji, če se delovni stanovi ne bodo zavedali, kaj terja zgodovina v tistem trenutku od slovenskega naroda. Ko pride ta čas, bo moralo veljati staro slovensko bojno geslo, geslo, ki ga je pokojni Krek tako rad ponavljal: le vkup, le vkup, uboga gmajna, — le vkup, le vkup slovenski delovni stanovi!

Vse reakcionarne sile bodo na delu, da uničijo to komaj dosegljivo skupnost. Toda zaupajmo v zrelost časa, v zrelost naših mož, v bojevitost naše mladine, da bo končno po tisočerihih prevarah ostal na bojišču zmagovit slovenski delovni stan, čigar sinovi smo po svojem rojstvu in čigar zvesti bojovníki hočemo ostati, gradeč si svoj pravičen krščanski družabni red.

Ob 40 letnici katoliškega delavskega, sedaj Krekovega društva, ob 30 letnici slovenskih Orlov, ob 25 letnici naše delavske godbe kličemo:

Le vkup, le vkup slovenski delovni stanovi! Živela slovenska narodna, politična in gospodarska svoboda!

Priznано dobro

zidno opeko

vseh vrst in prvovrstno
strešno opeko

„Bobrovec“ kupujte pri

IVAN ZABRET

tovarna opeke na Bobovku

pri Kranju — pisarna Kranj, poleg
gimnazije

